

HÄNT & TÄNKT oktober 2021

Hösten har varit ovanligt sval och regnig efter en sommar med den varmaste julimånad som uppmäts på jorden. FN-organet IPCC publicerade i juli en rapport som visar att de klimatförändringarna redan är här. Sommaren präglades av översvämningar, torka och bränder på många håll i världen. Ett nytt klimattoppmöte äger rum i höst i Glasgow.

Samfundet S:t Erik återupptar nu de fysiska mötena när restriktionerna har släppts. Höstmötet äger rum som vanligt i Börssalen den 30 november. Christopher O'Regan talar och vi delar ut priserna i uppsatsävlingen Min Stockholmskildring. Medlemsprogrammen är späckade med aktiviteter.

Samfundet S:t Eriks årsbok landar i medlemmarnas brev-lådor i november om distributionerna fungerar som de ska. Det är fortfarande problem med leveranser i världsekonomin som börjat återhämta sig efter pandemin. Årets årsbok har temat Postmodernismen i Stockholm. Det är en årsring som är utsatt för ett hårt förändringstryck där många unika byggnader hotas av rivning och uppskattade och genomtänkta platser hotas av överexploatering. Vi har också påbörjat vårt arbete med årsbok 2022, som ska handla om ytterstaden.

Våra yttranden och överklaganden fortsätter att ge resultat. Regeringen går tack och lov inte vidare med utredningsförslaget *Bygga och bo till lägre kostnad* och dess förslag om att seriebyggda hus skulle få byggas i strid med gällande detaljplan. Vi har yttrat oss över en annan tegelsten *Ett nytt regelverk för bygglov* (SOU 2021:47). Vi protesterar kraftfullt mot utredningens förslag om att kommuner inte ska få ställa egna krav på bebyggelsens gestaltning i detaljplan och att byggnadsnämnderna ska ha rätt att agera först i efterhand. Vi konstaterar att utredningsförslaget innebär de allmänna intressena får stryka på foten. Utformningen av stadsplanen, och gestaltningen av de byggnader, gaturum, platser och parker som tillsammans formar staden, är av stort allmänt intresse. Den uppgiften ska inte överlåtas på byggarna som utredningen föreslår. Riksdagen har beslutat om en Politik för Gestaltad livsmiljö (Prop. 2017/118:110) med följande mål: "Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön."

Ogenomtänkta utredningsförslag med urholkning av PBL och byggreglerna återkommer gång på gång på begäran av byggbranschen. Samfundet S:t Erik anser att det nu är dags att regeringen gör en ordentlig utredning av byggbranschen. Den utmärker sig för att forskning utgör en mycket låg andel dess omsättning. Konkurrensen brister. Byggekostnaderna är höga. Fokus ligger på byggskedet och inte förvaltningsledet. Miljöarbetet är eftersatt. Små byggherrar missgynnas när det kommer till detaljplaner och markförsäljning. Byggfel är vanligt förekommande. Svartarbete och fusk är utbrett. Det har gjorts några ansatser att utvärdera byggbranschen tidigare, och namnet på dem säger ganska mycket. *Skärpning gubbar!* från Byggekommisionen (SOU 2002:115) och *Sega gubbar?* från Statskontoret (2009:6). Utredningarna har inte sett några bestående förändringar.

Vi har i en skrivelse till kommunstyrelsen begärt att arbetet med det offentliga rummet ska överföras från trafiknämnden till stadsbyggnadsnämnden. Torgen och gaturummen är vårt

gemensamma vardagsrum. Det är inte rimligt att trafiknämnden beslutar om det. Den har fel fokus där trafiken går före. Den ska inte styra utformningen av det offentliga rummet som handlar om helheten i den byggda miljön. Det är återkommande protester mot hur de frågorna hanteras. Stadsbyggnadsnämnden och stadsbyggnadskontoret ansvarar för och har kunskapen om gestaltningen av staden i detaljplanerna. De har inarbetade rutiner för samråd med medborgare, föreningar och organisationer. Det är dags att det offentliga rummet hanteras där det hör hemma.

Välkommen till vinterns verksamhet!

Monica Andersson
Ordförande Samfundet S:t Erik

MEDDELANDEN FRÅN KANSLIET

Från och med nya året återgår vi till tre programutskick per år, där utskick nr 1 omfattar februari–maj, nr 2 juni–september och nr 3 oktober–januari (2023). Nästa utskick kommer i slutet av januari.

Håll utkik efter extrainsatta programpunkter

Emellanåt erbjuder vi visningar och andra evenemang mellan ordinarie informationsblad. Dessa extrainsatta programpunkter annonseras via hemsidan och nyhetsbrevet www.samfundetsterik.se.

Nyhetsbrev på e-post

Nyhetsbrev med information från styrelse, kansli och samarbetspartners skickas ut från kansliet per e-post mellan ordinarie pappersutskick. Vill du också få dem? Skicka i så fall din e-postadress till oss. Du kan när som helst säga upp din prenumeration.

Övergång till digitala medlemsutskick

Vi har för avsikt att under året 2022 successivt övergå till digitala medlemsutskick, även vad gäller infobladen. Mer information om detta kommer i januariutskicket.

Årsboken 2021

Årets årsbok bär titeln *Postmodernismen i Stockholm*, där vi gräver djupt i postmodernismens mångfacetterade uttryck med artiklar om allt ifrån arkitektur och stadsplanering till konstformer och inredning.

Årsboken distribueras till våra medlemmar runt mitten av november. Håll utkik efter avin och glöm inte att hämta ut din bok!

Obs! Glöm ej att meddela ev. adressändring.

Vän museer och samarbetspartners

Stadsmuseet och Medeltidsmuseet har åter öppnat sina ordinarie verksamheter men har fortfarande ett begränsat antal deltagare vid visningar. Båda museerna håller stängt måndagar men erbjuder övriga dagar ett rikt utbud av aktiviteter.

Strindbergsmuseet och K.A. Almgrens sidenväveri har ordinarie öppettider. Strindbergsmuseet tis–sön 12–16 och K.A. Almgren mån–lör 10–16.

Museernas medlemsrabatter:

- *10% i Stadsmuseets & Medeltidsmuseets butiker
- *50% på Stadsmuseets stadsvandringar (1 biljett/medlem)
- *50% på visning av Stadsmuseets & Medeltidsmuseets museilägenheter (1 biljett/medlem)
- *50% på entréavgiften till K. A. Almgrens Sidenväveri, samt 10% i museibutiken
- *50% på entréavgiften till Strindbergsmuseet, 10% i museibutiken samt 20 kr rabatt på arrangemang

Corona – riktlinjer

Vi fortsätter att följa FHM:s rekommendationer. Sverige har öppnat upp och tidigare begränsningar är upphävda. Men pandemin är fortfarande pågående. Vi ber dig därför stanna hemma vid minsta tecken på sjukdom.

GDPR

Om dataskyddsförordningen GDPR, och hur vi hanterar dina personuppgifter kan du läsa om på vår hemsida.

ANMÄLAN TILL PROGRAM

Anmälan till medlemsprogrammen sker till Samfundet S:t Eriks kansli **tidigast måndag 8 november kl 10.00** (om ej annat anges) per e-post kansli@samfundetsterik.se.

Obs! Anmälningar inkomna före utsatt tid beaktas ej.

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks **bankgiro 820-1550**.

Tack för att du meddelar återbud! Vi har som regel reservlistor till de olika arrangemangen, så i det fall du får förhinder tar gärna en av dessa reserver din plats. Avbokningar inkomna senare än fem arbetsdagar före avsett arrangemang återbetalas inte.

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Obs! 1 plats per medlemskap.

KALENDARIUM nov 2021–jan 2022

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Måndag 8/11	Anmälan öppnar kl 10.00
Onsdag 10/11	<i>Berättelsen om A-buset</i> (föredrag)
Tisdag 16/11	<i>Stigande vatten – hotet mot tunnelbanan över Söderström</i> (föredrag)
Torsdag 18/11	<i>Postmodernismen i Stockholm</i> (föredrag). (I samarbete med Stadsmuseet.)
Onsdag 24/11	<i>Modell av Gamla Operan – en 45 år gammal dröm</i> (föredrag). (I samarbete med Medeltidsmuseet.)
Tisdag 30/11	HÖSTMÖTE
Onsdag 1/12	<i>Sigurd Lewerentz – dödens och livets arkitekt</i> (föredrag)
Måndag 6/12	BOKREA
Tisdag 7/12	BOKREA
Onsdag 8/12	BOKREA
Onsdag 15/12	Strindbergsmuseet (visning). (I samarbete med Strindbergsmuseet.)
Söndag 16/1	Markuskyrkan i Björkhagen (visning)
Onsdag 19/1	<i>Så byggdes husen 1880–2020</i> (föredrag). (I samarbete med Medeltidsmuseet.)
Onsdag 26/1	<i>Skeletten skvallrar om historien</i> (föredrag). (I samarbete med Medeltidsmuseet.)
Måndag 31/1	Modell av Gamla Operan (visning)
Onsdag 2/2	<i>Epsteins Stockholm</i> (föredrag). (I samarbete med Medeltidsmuseet.)

Obs! Obligatorisk anmälan: kansli@samfundetsterik.se **tidigast måndag 8 nov kl 10.00** (om ej annat anges).

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks bankgiro 820-1550.

Endast 1 plats per medlemskap.

BERÄTTELSEN OM A-HUSET

Det har stormat kring Arkitekturskolans byggnad på Östermalmsgatan alltsedan invigningen 1970. Utformningen har kallats brutalistisk men i själva verket är den en korsbefruktnings mellan arkitekterna – Gunnar Henriksson och John Olsson – passion för svensk byggnadstradition och deras bejakande av 1960-talets sociala tankeströmningar. Med samtida ritningar och fotografier skildras hur byggnaden formades av en tid som genomsyrades av demokratiska ideal och framtidsoptimism.

Föreläsare är **Anders Bergström** (red), tekn dr, KTH och **Carl Hansson**, arkitekt SAR/MSA, båda medverkande författare i boken om A-huset.

När: Ons 10 nov kl 18.00–19.00 (ca)
Samling: A-husets entré, Östermalmsgatan 26 A
Kostnad: 60 kr

STIGANDE VATTEN – HOTET MOT TUNNELBANAN ÖVER SÖDERSTRÖM

Klimatförändringarna slår mot Mälaren på två fronter – genom att havet stiger och genom att de största flödena i sjön kommer att bli både intensivare och mer frekventa då nederbörden blir kraftigare. Den landhöjning som skulle skydda oss mot översvämningar håller på att bli omsprungna av havshöjningen. Gamla stans tunnelbana hotas av översvämning, något som skulle kunna undvikas med en nedgrävning av tunnelbanan.

Om detta något dystra framtidsscenario berättar **Monica Andersson**, ordförande i Samfundet S:t Erik, **Svante Forsström**, arkitekt samt tidigare utredare av tunnelbanetunnlar på uppdrag av regeringen, och **Bo Göran Hellers**, professor emeritus i konstruktionslära vid KTH.

När: Tis 16 nov kl 18.00–19.30 (ca)
Var: GIH, Lidingövägen 1 (T-banestation Stadion)
Kostnad: 60 kr (gratis för den som deltog i motsvarande vandring)

POSTMODERNISMEN I STOCKHOLM

Färgstark, subjektiv, hyllad, kritiserad. Men med tidens gång har den också blivit föremål för nyfikenhet och omvärdering och upplever idag en renässans. Med några av författarna i Samfundets årsbok 2021 granskar vi ismen som bröt med modernismens formspråk och lotsas genom 1980- och 90-talens postmoderna avtryck i Stockholms byggnader och offentliga rum.

När: Tor 18 nov kl 18.00–19.30 (ca)
Var: Sevenbomssalen (plan 2), Stadsmuseet
Kostnad: 60 kr

MODELL AV GAMLA OPERAN – EN 45 ÅR GAMMAL DRÖM

Sedan 2013 har formgivaren, scenografen och konstnären **Tor Cederman** arbetat med att i modellform återskapa Gamla Stockholmsoperan, Gustaf III:s stora teaterhus som revs i slutet av 1800-talet. Hör honom berätta i ord och bild om den detaljrika arbetsprocessen men också varför han är så intresserad av just äldre teaterbyggnader och teatermodeller – teatermodeller – hur det hela började i radhusområdet i Karlstad i slutet av 1960-talet.

När: Ons 24 nov kl 18.00–19.00 (ca)
Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3
Kostnad: 60 kr

HÖSTMÖTE 2021

Tisdagen den 30 november 2021
kl 19.00–20.30 (ca)

Program

Ordförande **Monica Andersson**
hälsar välkommen

*

Prisutdelning ”Min Stockholmsskildring”

uppsatsävling för gymnasielever, i samarbete mellan Samfundet S:t Erik, Stockholmskällan, Medeltidsmuseet, Historiska institutionen (SU), Historielärarnas förening

*

”Försvunnet såsom en dröm”

Författaren **Christopher O'Regan** bjuder på några glimtar av det gustavianska Stockholm, och låter oss möta människor och företeelser i det som en gång beskrevs som ”den mest nöjsamma och artiga i världen”.

*

Lokal:

Stora Börssalen, Börshuset, Källargränd 4, Gamla stan

Välkommen!

Obs! obligatorisk anmälan

SIGURD LEWERENTZ – DÖDENS OCH LIVETS ARKITEKT

Sigurd Lewerentz, var ett kompromisslöst geni – mytomspunnen redan under sin livstid och idag högaktad av en hel generation världsledande arkitekter. Han slog igenom som ung arkitekt när han tillsammans med Gunnar Asp-lund vann tävlingen om Skogskyrkogården och han nådde internationell uppmärksamhet med de sent tillkomna tegelkyrkorna i Björkhagen och Klippan. Boken *Sigurd Lewerentz: Dödens och livets arkitekt* är framtagen som en del i arbetet med ArkDes' utställning om Sigurd Lewerentz.

Föreläsare är arkitekturhistorikern **Johan Örn**, bokens huvudförfattare och intendent vid ArkDes.

När: Ons 1 dec kl 18.00–19.00 (ca)
Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3
Kostnad: 60 kr

BOKREA

Under tre dagar i december öppnar Samfundets kansli för bokrea där du bland annat kan botanisera bland våra äldre årsböcker och ett varierande utbud av annan stockholmiana.

När: Mån 6 dec kl 13.00–18.00
Tis 7 dec kl 13.00–18.00
Ons 8 dec kl 13.00–18.00
Var: Köpmangatan 5, nb (ingång från gatan)

STRINDBERGSMUSEET

Vi avslutar programhösten med en specialvisning av Strindbergsmuseet med bostaden Blå tornet där Strindberg bodde mellan åren 1908 och 1912. Efter visningen serveras glögg.

När: Ons 15 dec kl 17.30–19.30 (ca)
Samling: Drottninggatan 85 (utanför porten)
Kostnad: 120 kr

MARKUSKYRKAN AV SIGURD LEWERENTZ

Vi besöker ett av arkitekten Sigurd Lewerentz' främsta verk beskrivet som 'An atmospheric masterpiece of modern religious architecture', nämligen Markuskyrkan i Björkhagen.

Ciceroner är fotografen **Karin Björkquist** och arkitekten **Sébastien Corbari**, författare, fotografer samt redaktörer till biografen *Sigurd Lewerentz: Pure Aesthetics*.

När: Sön 16 jan kl 14.00–15.30 (ca)
Samling: Malmövägen 51, Björkhagen (t-banans gröna linje 17 mot Skarpnäck. Station Björkhagen)
Kostnad: 120 kr

SÅ BYGGDES HUSEN 1880–2020

Cecilia Björk och **Laila Reppen**, båda arkitekter SAR/MSA, presenterar den nionde och omarbetade upplagan av *Så byggdes husen* som denna gång spänner över perioden 1880–2020. En exposé över den svenska arkitekturens tidsepoker, såväl vad gäller gestaltning som konstruktion och planlösningar, och en oundgänglig handbok för både den arkitekturhistoriskt intresserade och den arkitekturhistoriskt bevandrade.

När: Ons 19 jan kl 18.00–19.00 (ca)
Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3
Kostnad: 60 kr

MEDELTIDA BEGRAVNINGAR OCH KYRKOGRÅRD VID STORKYRKAN I GAMLA STAN

Vid arkeologiska undersökningar under 2019–2020, mellan Storkyrkan och Slottet i Gamla stan, återfanns ett utsnitt av Stockholms äldsta kyrkogård med delar av omkring 350 skelettbegravningar. I schakten framkom också rester av en medeltida kyrkogårdsmur och i anslutning till denna flera brakteater som kunnat bestämmas till Magnus Erikssons myntning 1354–1361. De gravlagda levde i Stockholm under 1300–1500-talen. Men vilka var stadsborna och vilken livshistoria hade de?

Föreläsare är **Agneta Flood**, ansvarig arkeolog vid utgrävningen och som övervakat schaktningen från första skoptaget.

När: Ons 26 jan kl 18.00–19.00 (ca)
Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren
Kostnad: 60 kr

MODELLEN FÖR OPERAN PÅ OPERAN

Tor Cedermans följer upp sitt föredrag *Modell av gamla operan – en 45 år gammal dröm* med en visning av på plats i Operahuset av sin minutiöst utförda modell.

När: Mån 31 januari kl 17.00–18.30 (ca)
Samling: Operan, stora entrén, Gustav Adolfs Torg
Kostnad: 120 kr

EPSTEINS STOCKHOLM

Genom kameralinsen låter fotografen **Lars Epstein** oss följa med på en odyssey genom i huvudsak 1960-talets Stockholm. Myllrande folkliv, demonstrationer och folkfester. Drastiska rivningar och tidigt förortsliv men också vardagliga ögonblicksbilder; bråkande barn, flipperspelande ungdomar, äldre män på kafé, blomsterförsäljerskor ... Allt skildrat, enligt Epsteins fotografiska credo, som "små avtryck av verkligheten".

Lars Epstein har verkat som journalist och fotograf på *Dagens Nyheter* sedan början 1970-talet.

När: Ons 2 feb kl 18.00–19.00 (ca)
Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3
Kostnad: 60 kr

YTTRANDEN

Samfundet har sedan förra utskicket yttrat sig i nedanstående ärenden. Läs yttranden i sin helhet på vår hemsida under fliken "Opinion", www.samfundetsterik.se.

- Liljeholmsbadet, överklagande av Länsstyrelsens beslut om rivningslov på fastigheten Södermalm 1:23, ärendebeteckning 403-53202-2021, 20211027
- Årstafältet etapp 4a och etapp 4b, granskning, Dp 2017-06550 & Dp 2017-19529, 20211026
- Ett nytt regelverk för bygglov SOU 2021:47, yttrande ang betänkandet, 20211021
- Sköndal 1:8 (Stora Sköndal, etapp 2) i stadsdelen Sköndal, sdp 2019-09138, 20211018
- Genua 1, Ladugårdsgärde, Ö-malm. dnr 2018-03562, 20211018
- Fader Bergström 3 mfl, Hägersten, dnr 2015-18144, 20211004
- Stadsbyggnadsnämnden ska besluta om stadens offentliga rum, Öppet brev till kommunstyrelsen, kopia till byggnadsnämnden och trafiknämnden, 20210928
- Arkövägen, del av Hammarbyhöjden 1:1 m.fl., Kärrtorp, dnr 2017-18840, 20210927
- Stärkt planering för en hållbar utveckling, SOU 2021:23, 20210913
- Munkbrohamnen överklagande länsstyrelsen, temporärt bygglov badanläggning, dnr 2020-11119, 20210830
- Barnhusväderkvarnen 36, Vasastaden, sdp 2017-19122, 20210826

KONTAKT

Post-, besöks- och fakturaadress:
Samfundet S:t Erik, Köpmang 5, 111 31 Stockholm
Telefon: 08-21 09 24
E-post: kansli@samfundetsterik.se
Samfundet S:t Eriks styrelse nås via kansliet

KANSLI och social media

Öppettider: säkrast tisdag–torsdag kl 10.00–15.00
Hemsida: www.samfundetsterik.se
Facebook: www.facebook.com/Samfundetsterik/ Instagram: SamfundetStErik